

Kuntatalouden valot ja varjot

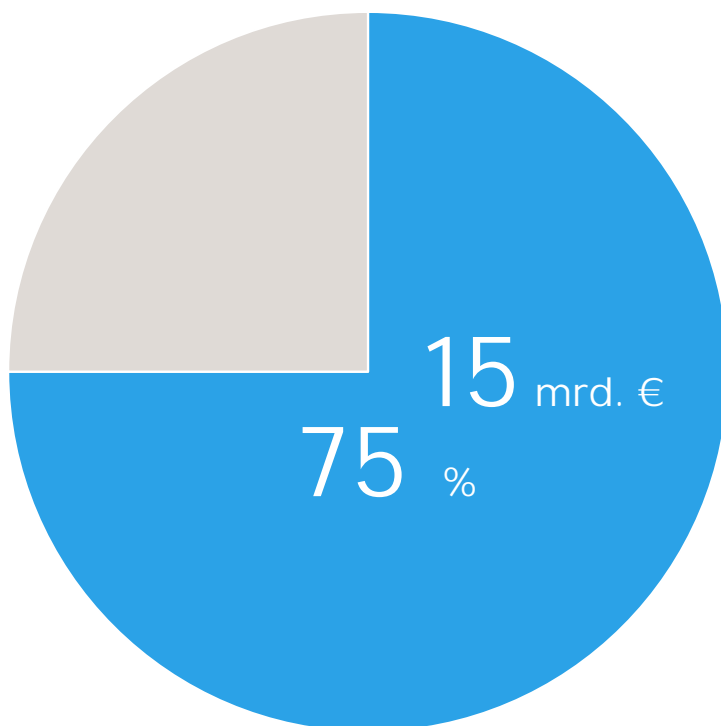
- Miten sivistyspalvelujen tulevaisuuden rahoitus turvataan?

Pohjois-Pohjanmaan tilannekuvaseminaari

26.2.2024

Sanna Lehtonen @Slehtonen

Kuntatalousasioiden johtaja, Suomen Kuntaliitto

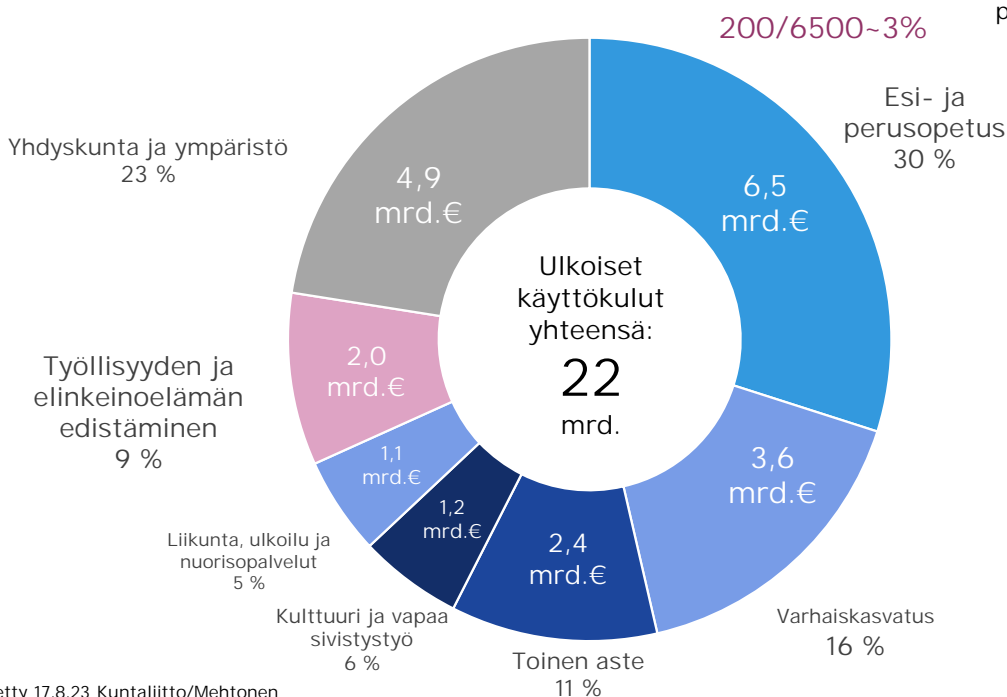

Vuoden 2023 alusta alkaen

Kuntien menoista noin kolme neljännestä on sivistystoimea.

Kunnan tehtävät 2025 →

Ulkoiset käyttökulut¹ mrd.€

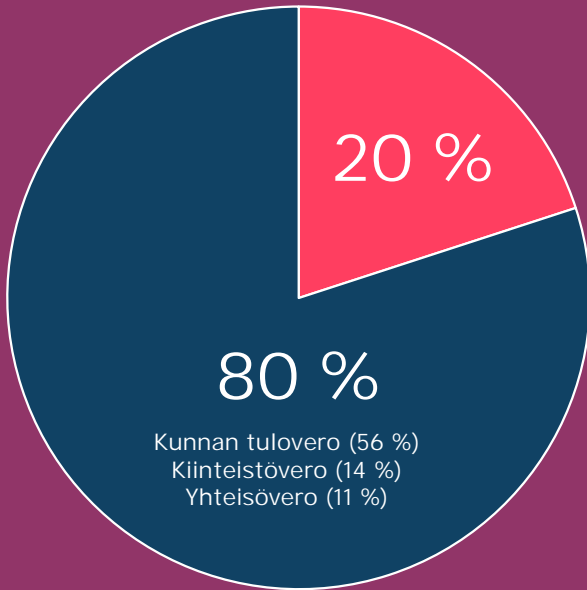

Työllisyyden ja elinkeinoelämän edistämisen tehtävässä on huomioitu arvio valtiolta kunnille siirtyvien tehtävien kokonaiskustannuksissa. Tämä lisäksi luvuissa on huomioitu arvio kuntien omista panostuksista.

1) Ulkoiset käyttökulut kuvaavat parhaiten tehtävien volyymin. Ulkoiset käyttökulut eivät ota kantaa siihen millä toiminta rahoitetaan. Kuluissa on mukana myös asiakasmaksutuloilla ja ulkoisilla myyntituloilla rahoitettu toiminta.

Ulkoisen sana viittaa siihen, etteivät luvut vääristy kuntasektorin välisistä sisäisistä ostoista. Luvuista on poistettu kuntien välisen yhteistoiminta-alueiden sekä kuntien ja kuntayhtymien väliset erät.

Käyttökulut sisältävä toimintakulujen lisäksi poistot ja arvonalentumiset sekä palveluille kohdenneet vyörytykset ja sisäiset erät.

Valtio rahoittaa enää
vain viidenneksen
kuntien järjestämisvastuulla olevan
sivistystoimen
menoista.

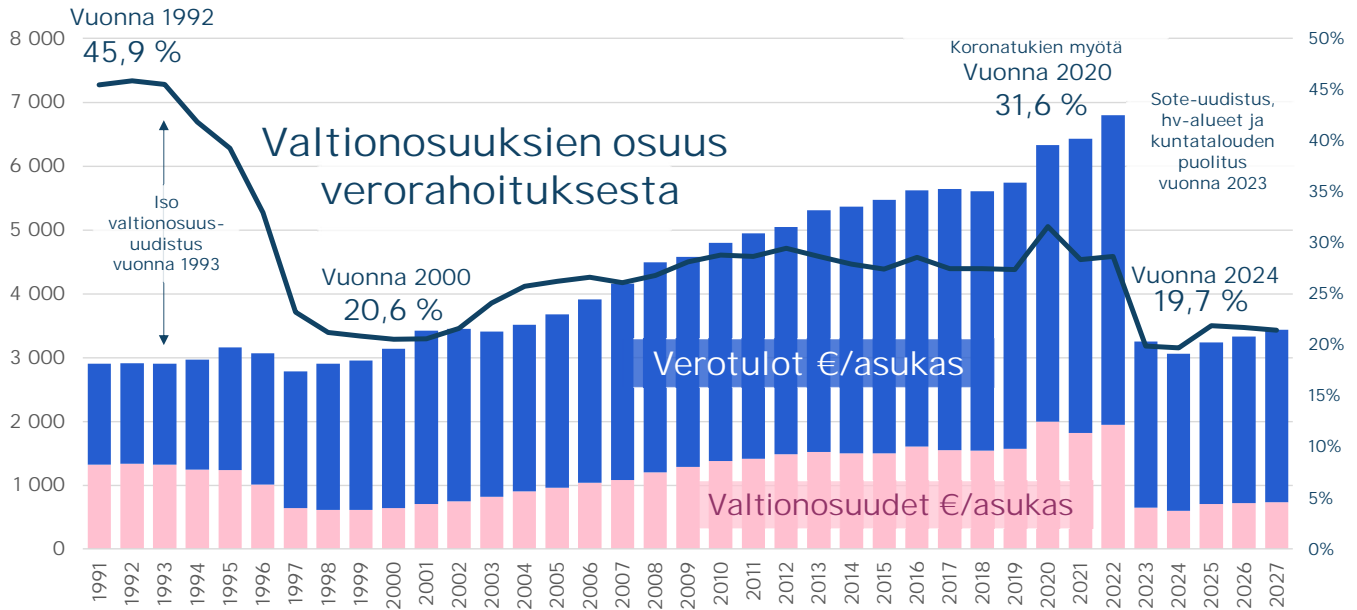
Kuntien toiminnasta
valtaosa rahoitetaan
kunnan omilla
verotuloilla.

20.2.2024 @SKlehtonen

Verotulojen
turvaaminen on
kunnan kestävän
talouden – ja siis
myös sivistystoimen
perusta.

Valtion rahoitusosuus peruspalveluihin on historiallisen matalalla tasolla vuonna 2024

20.2.2024 @Skehtonen / visualisointi: Olli Riikonen / KL

KUNTA
LIITTO

Juuri nyt ajankohtaista

- Tilinpäätösarviot 2023 julkaistu
- Kuntaliiton Talousbarometri ennakoi heikentyviä tulevia vuosia
- TE-uudistus laajentaa kuntien tehtäviä ja velvoitteita vuonna 2025
- Kuntatalouden "Black Fridayn" lopputulos ratkeaa hallituksen kehysriihessä 15.-16.4.
- Hallitusohjelmaan sisältyvät uudistukset etenevät

KUNTA
LIITTO

Kuntaliitto julkaisi kuntien vuoden 2023 tilinpäätösarviot 6.2.2024

Vuoden 2023 tulos selittyy sote-uudistuksen poikkeuserillä

Poikkeuserät vuonna 2023:

Kuntatalouden tulos vuonna 2023

1,8
mrd. €

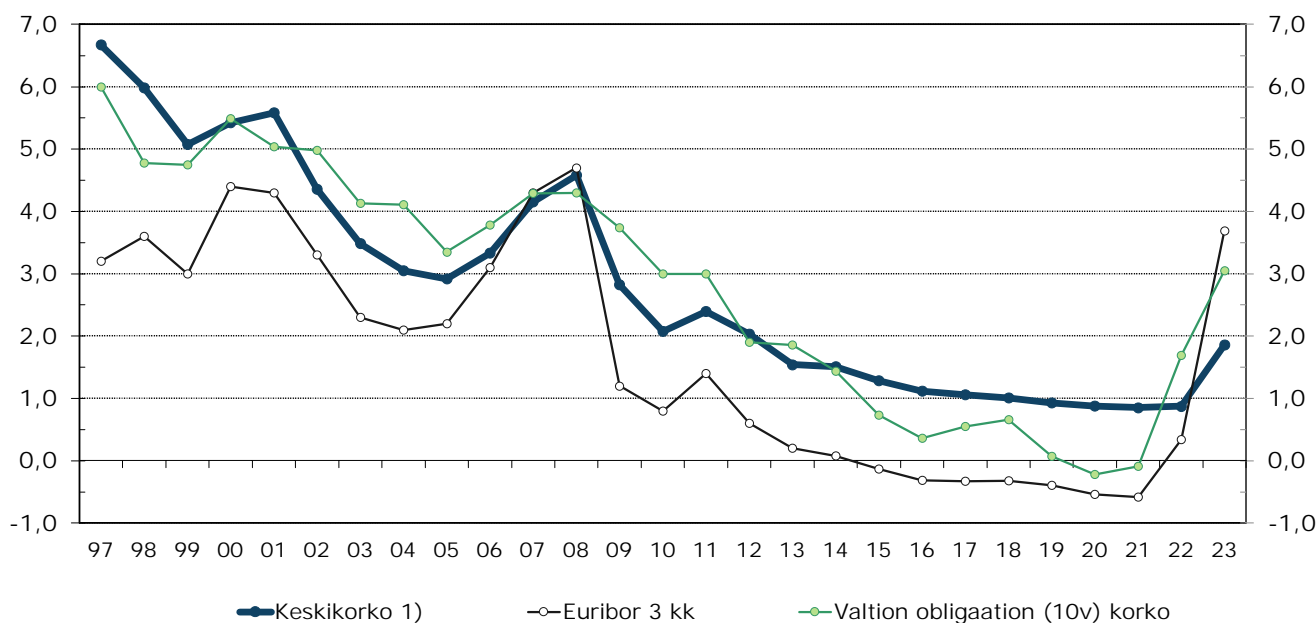
1,4
mrd. €

Verohännät

0,5
mrd. €

Takaisinperittävä valtionosuus

Kuntien korkokulut kehittyivät markkinakorkoa suotuisammin

Kuntaliiton talousbarometri

Kevät 2024

Kyselyyn vastasi
175 talousjohtajaa

HELSINGIN SANOMAT Uutiset Lehdet Tilaa

Talous | Kuntaliitto

Kuntien talousnäkymät synkentyivät – yli 80 prosenttia ennakoii sopeutustoimia

Yllätyksenä tullut satojen miljoonien lisäleikkaus valtionosuksiin on yksi suurimmista syistä, arvioi Kuntaliiton pääekonomisti.

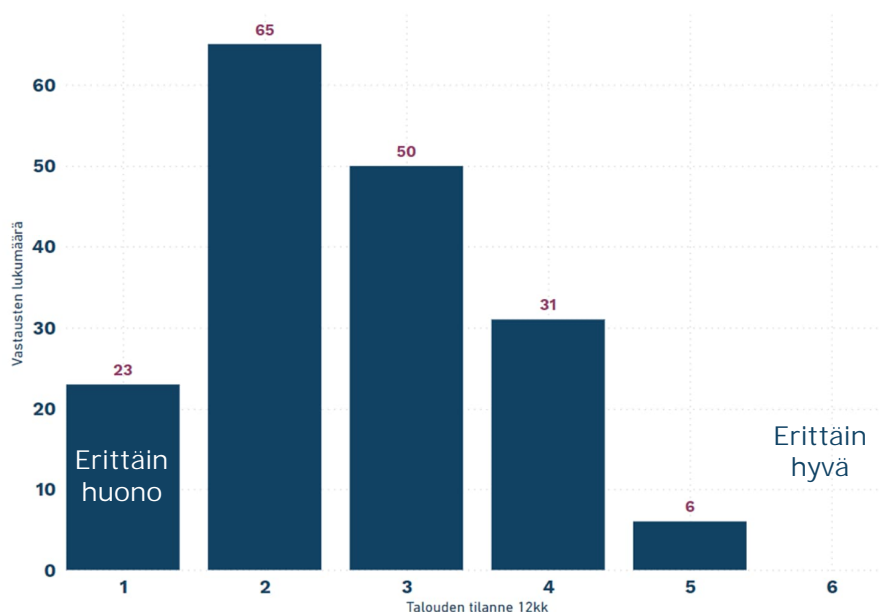
Kuntaliiton pääekonomisti Minna Punakallio kuvattuna vuonna 2022. KUVA: ANTTI HÄMÄLÄINEN / LEHTIKUVA

Nina Törnudd STT
2.2. 12:45

PUOLET Suomen kuntien talousjohtajista arvioi kuntansa talouden olevan vuoden päästä joko huono tai erittäin huono, ilmenee Kuntaliiton Talousbarometristä. Yli 80 prosenttia vastaajista ennakoii kunnassaan kohtalaisia tai huomattavia sopeutustoimia.

Talousjohtajat arvioivat kuntansa talustilannetta asteikolla yhdestä kuuteen, jossa yksi oli erittäin huono ja kuusi erittäin hyvä. Vuoden sisällä keskimääräinen arvio laskee nykyisestä 3,3:sta 2,6:een.

Puolet talousjohtajista arvioi kunnan talousnäkymät huonoiksi tai erittäin huonoiksi 12kk kuluttua

2,61

Keskiarvo

2,00

Mediaani

Kuntien talousjohtajilta kysyttiin kunnan talouden tilannetta 12 kk kuluttua asteikolla yhdestä kuuteen.

1 = erittäin huono
6 = erittäin hyvä

Vastauksia yhteensä: **175**

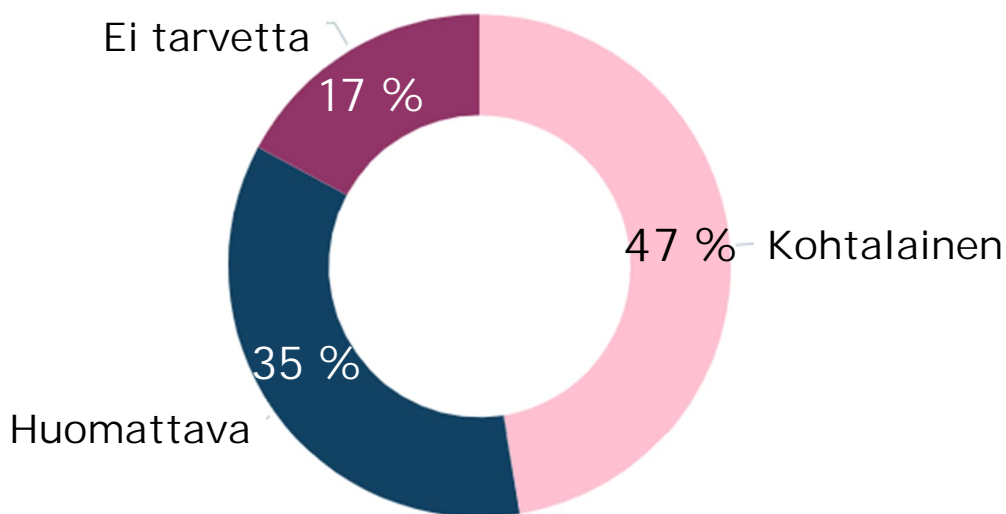
Kuntaliitto, kevät 2024

KUNTA
LIITTO

Kommun-
förbundet

KUNTA
LIITTO

Heikentävä talous pakottaa kunnat sopeuttamaan talouttaan

KUNTA LIITTO

TE-uudistus laajentaa kuntien tehtäviä ja velvoitteita Kuntien TE-panostukset nyt ja vuodesta 2025 alkaen

	TP 2022 ¹⁾	Arvio vuodesta 2025	Muutos ²⁾
Työllisyyspalvelut	277	937	+660
Etuuskulut	460	730	+270
Elinkeinoelämän edistäminen	268	268	0
Yhteensä	1 005	1 935	+930

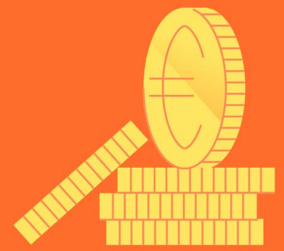
Kuntien menot lisääntyvät vuodesta 2025 alkaen sekä laajenevien työllisyyspalvelutehtävien menojen että laajentuvan etuuskulujen maksuvastuun takia.

1) Vuoden 2022 kulut laskettu kuntien ja kuntayhtymien käyttökulujen perusteella palvelukohtaisten kulujen mukaan. Lähde: Valtiokonttori

2) Muutos TE-uudistuksen rahoituslaskelmien mukaan. Lähde: TEM, VM

Kuntien rahoitusjärjestelmän uudistaminen

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Etusivu Vastuualueet + Ajankohtaista Hankkeet ja säädösvalmistelu Julkaisut Ministeriö Yhteystiedot

Hae

Tiedotteet ja uutiset
Kolumnit
Puheet
Päätökset
Uutiskirjeet
Tapahtumat
Ajankohtaiset teemat
VM sosiaalisessa mediassa
Tilaa aineistoja

Kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmää uudistetaan

valtiovarainministeriö
31.8.2023 13.48 TIEDOTE

Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen on asettanut kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän uudistuksen valmistelua varten valmisteluryhmän toimikaudelle 31.8.2023-31.12.2025. Tavoitteena on uudistaa peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmä hallitusohjelman linjausten mukaisesti sekä lisätä järjestelmän ymmärrettävyyttä ja läpinäkyvyyttä. Työryhmän puheenjohtajana toimii ylljohtaja Jani Pitkäniemi valtiovarainministeriöstä.

Työryhmän tehtävänä on arvioida kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän kehittämistarpeita suhteessa kuntien tehtäviin. Kunnilla on uusi rooli peruspalvelujen järjestämisessä, kun sosiaali- ja terveys- sekä pelastuspalvelujen järjestäminen on siirtynyt hyvinvointialueille vuoden 2023 alusta ja vastaavasti työ- ja elinkeinopalvelut siirtyvät kunnille vuoden 2025 alusta.

Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen kuvaa uudistusta erittäin merkittäväksi asiaksi kunnille. "Kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus uudistetaan vastaamaan kuntien uutta roolia peruspalvelujen järjestämisessä. Uudistuksen tavoitteena on varmistaa eri kokoisten

Kuntaliiton toimintasuunnitelma 2024

Kuntaliitto tukee rahoitusjärjestelmän laaja-alaista uudistamista

Tavoitteena

- Rahoitusjärjestelmä on uudistettu ja vahvistaa kuntien tulopohjaa.
- Valtionosuusjärjestelmä vastaa sote- ja TE-uudistusten jälkeistä tilannetta.

Rakenteellisesti kuntien valtionosuus- rahoitus jakautuu kolmeen osaan

1. Kustannuserojen tasaus

Rahoitus valtionosuustehtäviin. Määräytymistekijöinä mm. ikärakenne, kaksi- ja vieras-kielisyys, syrjäisyys, saaristoisuus, perushinnat ym.

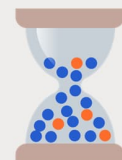
+ 2 400 milj. €

2. Tulopohjan tasaus

Kunnan laskennallisiin verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus. Tasauksen piirissä tulovero, yhteisövero (100 %) ja kiinteistövero (50 %).

+ 800 milj. €

3. Muut erät

Kuntien rahoitusosuudet perustoimeentulotukeen ja toisen asteen koulutukseen, sote-tasauserät, harkinnanvaraisen rahoitus jne.

Lisäksi veromenetysten korvaus.

- 500 milj. €

Tiedotteet ja uutiset

Kolumnit

Puheet

Päätökset

Uutiskirjeet

Tapahtumat

Ajankohtaiset teemat

VM sosiaalisessa mediassa

Tilaa aineistoja

suomi | svenska

Kuntien valtionosuusuudistuksen selvityshenkilöt on nimetty

valtiovarainministeriö
7.2.2024 12.35 TIEDOTE

Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen on nimittänyt selvityshenkilöt hallitusohjelman mukaiseen kuntien valtionosuusuudistuksen valmisteluun. Oikeustieteen kandidaatti Arto Sulonen on nimetty selvityshenkilöksi ajalle 7.2.2024-30.6.2025 ja hallintotieteiden tohtori Eero Laesterä ajalle 1.4.2024-28.2.2025.

Selvityshenkilö Arto Sulonen tehtävänä on toimia 31.8.2023 asetetun kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän uudistuksen selvitysmiehenä ja uudistusta koskevan valmisteluryhmän puheenjohtajana.

Selvityshenkilö Eero Laesterän tehtävä toimia työryhmässä jäsenenä ja laatia tarvittavia uudistuksen vaatimia selvityksiä.

Selvityshenkilöistä lisäpanostusta uudistuksen valmisteluun

"Kuntien rooli on vahvassa muutoksessa sosiaali-, terveys- ja pelastuspalveluiden uudistuksen ja tulevan TE-uudistuksen myötä. Niiden työssä korostuu jatkossa etenkin sivistys- ja elinvoimarooli. Samaan aikaan kuntien työtä haastavat esimerkiksi talouden muutos, eriytyminen ja väestökehitys. Siksi nyt on aika uudistaa kuntien peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmä vastaamaan uutta roolia ja tukemaan kuntien tulevaisuuden työtä. Uudistus on laaja ja haastava tehtävä, ja selvityshenkilöt tuovat uudistuksen valmisteluun vankkaa lisäasiantuntemusta", sanoo ministeri Ikonen.

VM tiedote

7.2.

Kuntien rahoitusjärjestelmän uudistaminen

Kuntien rahoitusjärjestelmän uudistaminen on käynnistynyt. Petteri Orpon hallitusohjelman kirjauksen mukaan kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus uudistetaan vastaamaan kuntien uutta roolia ja sote-uudistuksen voimaantumisen sekä TE-uudistuksen jälkeistä tilannetta. VM:n tiedotti rahoitusjärjestelmän uudistamisesta 31.8.

Me Kuntaliitossa tuemme rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän laaja-alaista uudistamista. Lisäämme ymmärrystä rahoitusjärjestelmän uudistamistarpeista ja vaikutuksista ja osallistamme laajasti kuntakenttää valmisteluun. Tuotamme tietoa ja annamme asiantuntemusta uudistuksen valmistelun ja onnistumisen tueksi itse ja tarvittaessa yhteistyössä tutkimustahojen kanssa. Olemme koonneet tälle sivulle tietoa, materiaalia ja tapahtumia kuntien rahoitusjärjestelmän uudistamiseen liittyen ja uudistamistyön etenemisestä. Kaikki esitysmateriaalit löytyvät sivun alareunan haitarivalikosta.

Kuntaliiton Rahoitusremppa-blogisarja

Kuntien rahoitusremppa: väärin menee joka tapauksessa!

Timo Reinas blogi 22.1.2024

Kuntien rahoitusremppa: väärin menee joka tapauksessa!

RAHOITUSREMPPA BLOGI
#rahoitusremppa

Tämä blogikirjoitus avaa Kuntaliiton Rahoitusremppa -blogisarjan. Tavoitteena on tuottaa eväitä jo hyvässä vauhdissa olevaan kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistamiseen. Kirjoittajina nähdään sekä kuntakentän tuttuja toimijoita että muita aihepiiriä tuntevia ja näkemystä omaavia.

Virallinen valmistelu kuntien rahoituksen uudistamiseksi on kestänyt nyt noin viisi kuukautta. Asian merkittävyys huomioiden keskustelua laajemmassa julkisuudessa tai edes omissa some-kuplissa on käyty melko vähän - lukuun ottamatta yksityiskohtaa tuulivoimaloiden kiinteistöverosta.

Kuntatalouden "Black Friday" ja valtionalouden kehykset 2025-2028

VM tiedote
17.11.

Vuoden 2022 verotuksen valmistuminen aiheuttaa muutoksia sote-siirtolaskelmaan ja kuntien valtionosuuksiin

Valtiovarainministeriö
17.11.2023 18:16 [TIEDOTE](#)

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistukseen liittyvä rahoituksen siirto kunnilta hyvinvointialueille tarkistetaan vuonna 2023 vastaamaan kuntien vuoden 2022 tilinpäätöstietojen mukaisia siirtyvien palveluiden järjestämisen kustannuksia sekä verotulojen osalta tietoja vuoden 2022 valmistuneesta verotuksesta.

Tarkistuksesta säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksen yhteydessä säädettyä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa (57 §). Koska kuntien tuloista kunnallisveroosenttia on jo leikattu 12,64 prosenttiyksikköä vuodelle 2023, on kustannusten ja tulojen erotus säädetty tasattavaksi kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta tehtävänä vähennyksenä tai lisäyksenä vuodesta 2024 lukien. Vuoden 2023 osalta vähennys tai lisäys on säädetty tehtäväksi jälkikäteen vuosina 2024 ja 2025.

Valtionosuuden lisäsiirroilla varmistetaan uudistuksen periaatteena oleva kustannusneutraalisuus kuntien, hyvinvointialueiden ja valtion välillä.

Kuntien siirtyviä tuloja ovat peruspalvelujen valtionosuuden sosiaali- ja terveydenhuoltosidonnaiset osat, 70 prosenttia veromenetysten korvauksista, kolmannes yhteisöverosta sekä 12,64 prosenttiyksikköä kuntien tuloveroosenteista.

VM tiedote
20.11.

Hallituspuolueet sopivat, että verotuksen valmistumisen aiheuttama kuntien valtionosuuden lisävähennys jaksotetaan, pidemmän aikavälin ratkaisuja valmistellaan

Valtiovarainministeriö
20.11.2023 17:41 [TIEDOTE](#)

Hallituspuolueet ovat sopineet kohtuullistavansa vuoden 2022 valmistuneen verotuksen ennakoimattoman suuria vaikutuksia kuntien valtionosuuksiin. Sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä pelastuspalveluiden uudistuksen aiheuttamaa kuntien peruspalvelujen valtionosuuden lisävähennystä ei tehdä vuonna 2024, vaan vähennys jaksotetaan vuosille 2025-2027.

Valtiovarainministeriö valmistelee parhaillaan täydentävää hallituksen esitystä kunnan peruspalvelujen valtionosuuslain muuttamisesta. Esitys on tarkoitettu antaa eduskunnalle 23. marraskuuta. Asiaa käsitellään valtioneuvoston istunnossa torstaina.

Esityksen mukaan:

- Vuotta 2023 koskeva jälkikäteen valtionosuusvähennys siirrettäisiin vuosien 2024 ja 2025 sijasta tehtäväksi vuodesta 2025 lukien ja jaettaisiin kolmelle vuodelle 2025-2027 (57 §:n 4 mom.).
- Lisäksi vuodelle 2024 valtionosuuteen ehdotetaan 192 miljoonan euron määräaikaista lisäystä (34,70 euroa asukasta kohden). Vastaava määrä valtionosuutta vähennettäisiin määräaikaisella vähennyksellä vuosina 2025-2027, vuosittain 64 miljoonaa (11,57 euroa asukasta kohden).

Hallitus etsii ratkaisuja myös vuosille 2025-2027

Kunta- ja alueministeri **Anna-Kaisa Ikonen** muistuttaa, että tilanne on kunnille erittäin hankala, sillä ne ovat juuri tehneet ensi vuoden budjettinsa ja päättäneet vuoden 2024 veroprosenttinsa.

"Hallitus etsii ratkaisuja myös vuosille 2025-2027"

KUNTA LIITTO

Laki ja hallinto Kuntajohtaminen ja digitalisaatio Talous ja elinvoima Hyvinvointi ja sivistys Yhdyskunnat ja ympäristö Yhteistyö yhdessä

Ajankohtaista Palvelumme Kuntaliitto

Etusivu > tiedotteet > 2023 > Kuntaliitto ei hyväksy yllättäviä lisäleikkauksia kuntien valtionosuuksiin: valtion tulee kattaa vos-vähennykset kunnille

Tiedote, 21.11.2023 Pä svenska

Kuntaliitto ei hyväksy yllättäviä lisäleikkauksia kuntien valtionosuuksiin: valtion tulee kattaa vos-vähennykset kunnille

Kuntaliitto pitää kohtuuttomana täysin odottamatta ilmennyttä, pysyväksi ilmoitettua yli 400 miljoonan euron lisäleikkausta kuntien valtionosuuksiin. Vaikka leikkaus jaksotettaisiin usealle vuodelle, on se suuruudeltaan kohtuuton vähennys kunnille, joiden valtionosuusrahoitusta on jo valmiiksi leikattu.

Kuntakentälle ennakoimaton, pysyväksi ilmoitettu vähennys valtionosuuksiin luvattiin maanantaina 20. marraskuuta jaksottaa vuosille 2025–2027. Vielä perjantaina valtiovarainministeriö ilmoitti, että leikkaus tulee näkyään heti vuoden 2024 valtionosuuksissa. Tilanne olisi ollut täysin kestävä paitsi euromääräisesti, myös siksi, että leikkauksista kerrottiin samalla hetkellä, kun kaikki kunnat olivat jo päättäneet vuoden 2024 verotuksestaan.

Kuntaliiton tiedote 21.11.

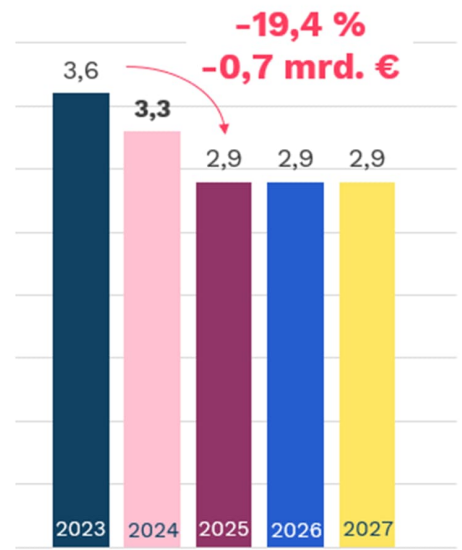
KUNTA LIITTO

Jarla kuntatalouden "Black Fridayn" 17.11.2023 jälkeen

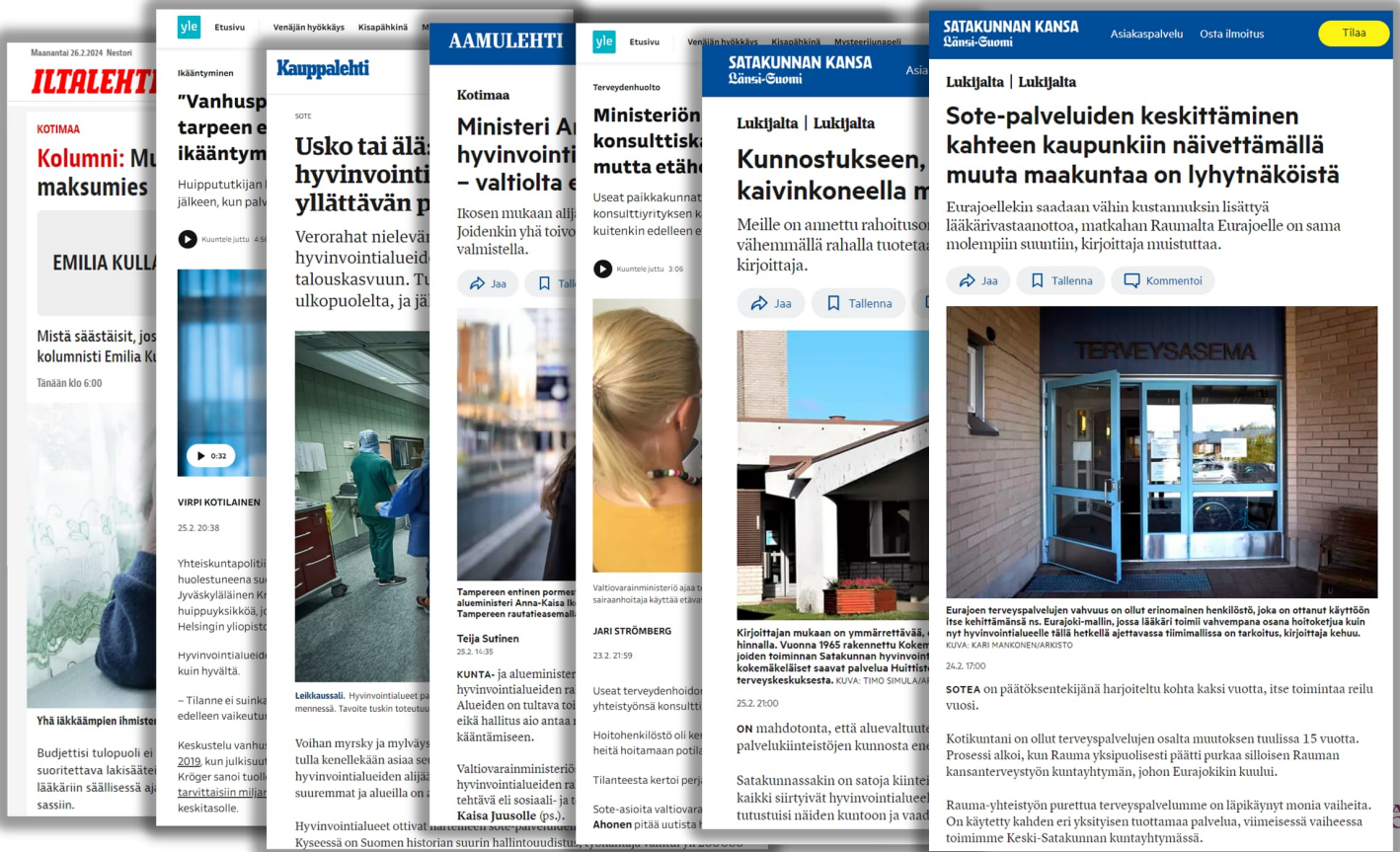

©Pertti Jarla

Ilman uusia päätöksiä kuntien valtionrahoitus vähenee lähes viidenneksen 2023→2025.

KUNTA LIITTO

Uusi järjestelmä voimassa 1.1.2026

Normien purku (VM/kao) Kuntien rahoitusjärjestelmän uudistaminen (VM/kao)

Kiinteistöverotuksen arvostamisperusteiden uudistus (VM/vero)

Lukiokoulutuksen uudistaminen (OKM)

Missä kaikkien kuntavaikutusten yhteistarkastelu tapahtuu?

Ammatillisen koulutuksen uudistaminen (OKM)

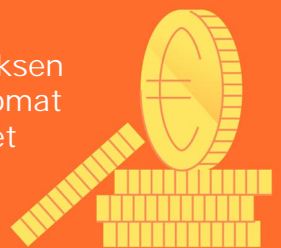
Sosiaaliturvan muutosten vaikutus kuntatalouteen (perustoimeentulotukeen)

Alueiden käyttöä ja maapolitiikkaa koskevan sääntelyn uudistaminen (YM)

Vihreän siirtymän investoinnit; EU-sääntely (YM)

"Kiinteistötsunami"

Sote-uudistuksen ennakoimattomat vaikutukset

VM:n norminpurkukyselyyn 537 ehdotusta kuntien normien purkamiseksi

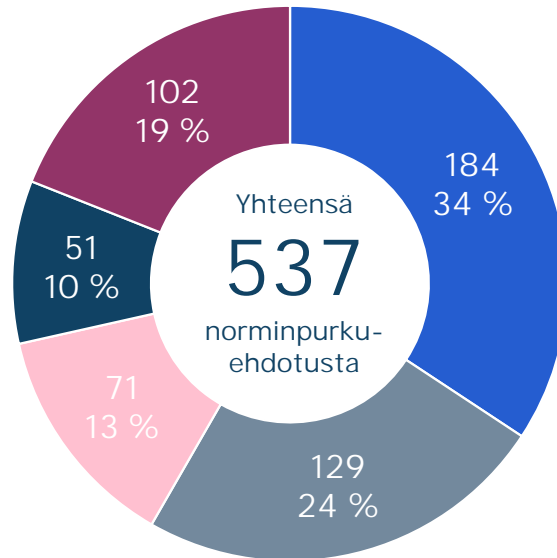
Onnistuessaan norminpurkutyöllä voi olla myös merkittäviä kuntatalousvaikutuksia

Muut (102 kpl)

- Hallinto
- Päätöksenteko ja demokratia
- Hankinnat
- Jokin muu tehtäväala, mikä?
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen
- Varautuminen

Digitalisaatio, tiedonhallinta ja tietosuojaja (51 kpl)

Työllisyys ja elinvoimapaalvelut (71 kpl)

Sivistystoimi (184 kpl)

- Kasvatus ja koulutus
- Kirjastot, kulttuuri
- Liikunta ja nuoris

Yhdyskunta ja ympäristö (129 kpl)

- Maankäyttö ja kaavoitus
- Rakentaminen
- Ympäristönsuojelu
- Ympäristöterveydenhuolto
- Vesihuolto
- Joukkoliikenne ja kuljetukset
- Jätehuolto
- Asuminen
- Kadut ja yleiset alueet

20.2.2024 @SKLehtonen

KUNTA
LIITTO

Lisätiedot:

Sanna Lehtonen

Kuntatalousasioiden johtaja
Elinvoima ja talous -yksikkö
Suomen Kuntaliitto ry
Toinen linja 14, 00530 Helsinki
+358 9 771 2079, +358 50 575 9090
Twitter: @SKLehtonen
Sanna.Lehtonen@kuntaliitto.fi
www.kuntaliitto.fi

KUNTA
LIITTO | Kommun-
förbundet